

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในสังคม จึงได้ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการศึกษาจากเดิมมาเป็นการจัดการศึกษาในสถานศึกษาที่มีครูที่ได้รับการฝึกฝนมาโดยเฉพาะ มีแผนการศึกษาและหลักสูตรที่ชัดเจน อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาตามแผนดังกล่าวมานี้ยังไม่ตอบสนองความต้องการในการพัฒนาบุคคล ชุมชน ท้องถิ่นและประเทศได้ดีเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้จึงได้มีความพยายามปฏิรูปการศึกษาขึ้น ตามที่กฎหมายบัญญัติถึงเรื่องการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในมาตรา 289 ที่ว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสะดวกคล้อยกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2550: 155) จากการที่รัฐธรรมนูญบัญญัติดังที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาประเทศและท้องถิ่นในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้เน้นให้ทุกส่วนของสังคม คือ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้การศึกษาของประเทศไทยมีศักยภาพและมีพลังเพียงพอ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน ตลอดจนชุมชน และองค์กรต่างๆ มาร่วมมือกันอย่างจริงจัง

การจัดการอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อผลิตกำลังคนที่มีทักษะวิชาชีพออกสู่ตลาดแรงงานโดยคำนึงถึงนโยบายในการวางแผนกำลังคนในอนาคต ตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 มาตรา 4 กล่าวว่า การอาชีวศึกษา หมายความว่า “กระบวนการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนา กำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี” สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาวิชาชีพ เพื่อพัฒนากำลังคนระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ และระดับชำนาญการเฉพาะสาขาวิชาชีพ (ระดับเทคนิค) ให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม สามารถเป็นผู้ปฏิบัติงาน หัวหน้างานหรือเป็นผู้ประกอบการ และการประกอบอาชีพอิสระได้ โดยเน้นการแก้ปัญหา สร้างองค์ความรู้ในอาชีพ มีบุคลิกภาพ คุณธรรม

และเจตคติที่ดี ในส่วนของการจัดการอาชีวศึกษาเอกชนก็เป็นส่วนที่ช่วยเสริมให้การผลิตกำลังคนเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แบ่งเบาภาระของสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ และจากความคล่องตัวของภาคเอกชนทำให้เกิดหลักสูตรการพัฒนากำลังคนที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานเพิ่มขึ้น

การพัฒนาคุณภาพการอาชีวศึกษานั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องยึดหลักในการจัดการอาชีวศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งหลักการจัดการอาชีวศึกษาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ตามข้อ 3 หลักการสำคัญของการจัดการอาชีวศึกษา คือ จะต้องฝึกผู้เรียนให้มีประสบการณ์จนสามารถทำงานได้ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกับชุมชน สังคม และสถานประกอบการ ข้อ 6 การจัดการอาชีวศึกษาในปัจจุบันมีการกำหนดมาตรฐานและการประกันคุณภาพเอาไว้อย่างชัดเจน โดยมีเจตนารมณ์ที่สำคัญ คือ ให้ผู้เรียนด้านอาชีวศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา คือ มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและตลาดแรงงาน ข้อ 7 มาตรฐานด้านกำลังคนด้านอาชีวศึกษา ถือได้ว่าเป็นเจตนารมณ์ของการจัดการอาชีวศึกษาที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ ความรู้ด้านวิชาการ ความสามารถและทักษะวิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และลักษณะที่พึงประสงค์ มาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2555: 14) ซึ่งจากการพัฒนาคุณภาพอาชีวศึกษาดังที่กล่าวมานี้จึงได้มีการกำหนดมาตรฐานอาชีวศึกษาเพื่อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพ และมาตรฐานคุณภาพในการจัดการอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการส่งเสริม การกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษา (พ.ร.บ. การอาชีวศึกษา มาตรา 4) โดยมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2555 เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาของการจัดการอาชีวศึกษา จำนวน 7 มาตรฐาน โดยมีมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับด้านชุมชน คือ มาตรฐานที่ 4 ด้านการบริการวิชาการและวิชาชีพ ซึ่งจะประเมินระดับคุณภาพในการบริหารจัดการการบริการวิชาการและวิชาชีพ และในมาตรฐานนี้จะสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่สามด้านอาชีวศึกษา ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในกลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน ตัวบ่งชี้ที่ 6 ผลการให้บริการวิชาการและวิชาชีพที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะของผู้เรียน

จากกระบวนการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่สาม (พ.ศ. 2554-2558) โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในปีงบประมาณ 2554-2556 ได้สรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกซึ่งสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีสถานศึกษาจำนวน 84 แห่ง เข้ารับการประเมินการรับรองมาตรฐานคุณภาพ จำนวน 34 แห่ง มีผลการรับรอง คือ ได้รับรองการประเมิน จำนวน 28 แห่ง ไม่รับรองการประเมิน 6 แห่ง ซึ่งผลการประเมินในกลุ่มตัวบ่งชี้

พื้นฐาน ตัวบ่งชี้ที่ 6 ผลการให้บริการวิชาการและวิชาชีพที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะของผู้เรียน ได้รับการรับรองอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก จำนวน 11 แห่ง ระดับคุณภาพดี จำนวน 4 แห่ง ระดับคุณภาพพอใช้ จำนวน 10 แห่ง ระดับคุณภาพต้องปรับปรุง จำนวน 1 แห่ง และระดับคุณภาพต้องปรับปรุงเร่งด่วน จำนวน 2 แห่ง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2556) ซึ่งมีผลมาจากคุณภาพการจัดการเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่าผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการบริการวิชาการและวิชาชีพสู่ชุมชนของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มกรุงเทพมหานคร ยังต้องมีการพัฒนาระดับคุณภาพผลการให้บริการวิชาการและวิชาชีพที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้อยู่ในระดับดีขึ้นไป เพื่อจะได้สอดคล้องกับนโยบายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอาชีวศึกษา และส่งเสริมให้ผู้เรียนและกำลังแรงงานได้รับการเตรียมความพร้อมสู่สังคมและประชาคมอาเซียน สร้างภาพลักษณ์ที่ดีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน เสริมสร้างผู้เรียนให้มีจิตอาสาพัฒนาสังคม โดยเฉพาะด้านการบริการวิชาชีพแก่ชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารจัดการด้านอาชีวศึกษาที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพและพัฒนาด้านทักษะด้านอาชีพ โดยการนำความรู้ ความสามารถ ทักษะวิชาชีพที่ได้จากการเรียนรู้ ไปฝึกฝนทักษะการปฏิบัติงานจริงต่อยอดองค์ความรู้ ได้เสริมสร้างประสบการณ์การทำงาน เตรียมความพร้อมสู่โลกอาชีพ ตลอดจนเป็นการสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชน ผู้เรียนมีความเป็นนักวิชาการ นักบริการ มีจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ต้องการของสถานประกอบการและตลาดแรงงาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่ารูปแบบการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพ สำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนที่ดี จะทำให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนมีการบริหารจัดการ ในด้านการบริการวิชาชีพที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน และเป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีด้านอาชีวศึกษาด้วย จึงสนใจที่จะทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ

1. พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน
2. ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน โดยมีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน

เป็นการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี นโยบาย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริการวิชาชีพ เพื่อกำหนดเป็นกรอบองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการ ดังนี้

1. หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและข้อค้นพบที่เกี่ยวข้องกับการบริการวิชาชีพของสถานศึกษาทั้งในและต่างประเทศ
2. การบริการวิชาชีพตามมาตรฐานอาชีวศึกษาของกรมอาชีวศึกษาและสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)
3. รูปแบบการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพ
4. การจัดการศึกษาด้านการอาชีวศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน

การศึกษาคำเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพของสถานศึกษาอาชีวศึกษา โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) เก็บข้อมูลจำนวน 3 รอบ

การเลือกผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านวิชาชีพของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน ใช้การเลือกตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ และนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์เพื่อหารูปแบบ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน

ผู้วิจัยได้ทำการประเมินจาก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) เพื่อประเมินในรายละเอียดการนำรูปแบบไปปฏิบัติประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่รับผิดชอบด้านการบริการวิชาชีพ คณะกรรมการสถานศึกษา และกลุ่มที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบในการนำไปใช้

การเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้บริหารที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน ใช้การเลือกตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 4 สรุปรูปแบบฉบับสมบูรณ์

สรุปองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนที่เหมาะสม

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพ หมายถึง แบบจำลองการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพแก่ชุมชนของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน ที่แสดงความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการด้านวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยมิติสำคัญ คือ จุดมุ่งหมายในการบริการวิชาชีพ เนื้อหาของการบริการวิชาชีพ วิธีการให้บริการวิชาชีพ นวัตกรรมในการบริการวิชาชีพ การจัดระบบการบริหารงานบริการวิชาชีพ เป็นกระบวนการบริหาร จนนำไปสู่ความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายในการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ

การบริการวิชาชีพ หมายถึง กิจกรรมที่สถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนจัดขึ้น เพื่อให้บริการแก่ชุมชน นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตอาสาพัฒนาชุมชนเสริมสร้างประสบการณ์ทำงานให้นักศึกษาโดยการลงมือปฏิบัติจริงให้แก่ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชน และหน่วยงานต่างๆ

สถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ภายใต้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 เฉพาะสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มกรุงเทพมหานคร จำนวน 84 แห่ง

มาตรฐานอาชีวศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพมาตรฐานในการจัดการอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการส่งเสริม การกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผลและการประกันคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษา ของมาตรฐานที่ 4 ด้านการบริการวิชาการ และวิชาชีพ

การประเมินคุณภาพภายนอก หมายถึง การประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ของกลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน ตัวบ่งชี้ที่ 6 ผลการให้บริการวิชาการและวิชาชีพที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะของผู้เรียน

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคคลที่มีความรอบรู้ มีประสบการณ์การปฏิบัติงาน และมีผลงานด้านการศึกษาอาชีวศึกษา หรือด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการบริการวิชาชีพ

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง บุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นเชิงประจักษ์ มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในระดับผู้บริหารด้านการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน มีความรอบรู้ และมีผลงานด้านการศึกษา

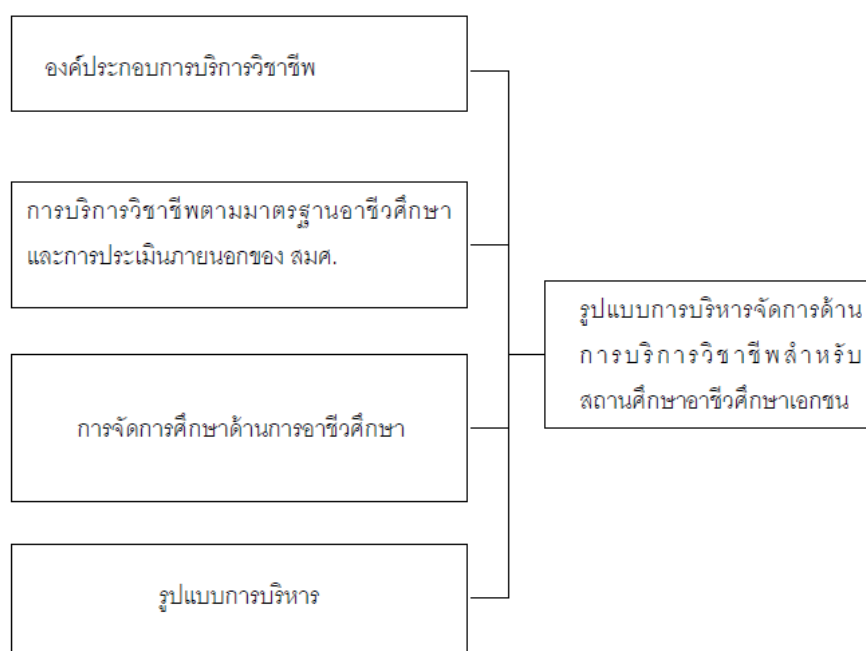
เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) หมายถึง วิธีการวิจัยที่นำมาใช้เพื่อคาดการณ์อนาคตของเหตุการณ์ต่างๆ โดยอาศัยความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา ที่มีความรู้และประสบการณ์ เพื่อเป็นการรวบรวมความคิดอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน มีดังนี้

1. ได้รูปแบบการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา
2. ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สำหรับผู้บริหารการศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย